

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 28 септември 2023 г.
(OR. en)

13520/23

ENER 515
ECOFIN 936

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От:	Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от г-жа Martine DEPREZ, директор
Дата на получаване:	28 септември 2023 г.
До:	Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на Европейския съюз
№ док. Ком.:	COM(2023) 547 final
Относно:	ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА относно основните констатации от прегледа на Регламент (ЕС) 2022/2567 от 19 декември 2022 г. с оглед на общото състояние на доставките на газ за Съюза

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2023) 547 final.

Приложение: COM(2023) 547 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 28.9.2023 г.
COM(2023) 547 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА

**относно основните констатации от прегледа на Регламент (ЕС) 2022/2567 от
19 декември 2022 г. с оглед на общото състояние на доставките на газ за Съюза**

РЕЗЮМЕ

По-добра координация на покупките на газ (глава II)

Съгласно Регламента и с помощта на доставчик на услуги Комисията разработи и въведе механизма за съвместно закупуване, наречен „AggregateEU“, със следните резултати към 14 юли 2023 г.:

	Първи кръг април—май 2023 г.	Втори кръг юни—юли 2023 г.	Съвкупни резултати
<i>Статус</i>	<i>Приключен</i>	<i>Приключен</i>	<i>[Текущ]</i>
Заявки за присъединяване (общо)	120	154	-
Обединено търсене	11,6 милиарда кубически метра (млрд. m3)	15,9 млрд. m3	27,5 млрд. m3
Оферти за доставки	18,7 млрд. m3	15,2 млрд. m3	33,9 млрд. m3
Удовлетворяване на търсенето	10,9 млрд. m3	12 млрд. m3	22,9 млрд. m3

Комисията също така приложи наложените с Регламента съпътстващи мерки, включително относно прозрачността и обмена на информация, управлението на енергийната платформа на ЕС и задължителното използване на AggregateEU.

Комисията смята, че енергийната платформа на ЕС е допринесла за усилията на Съюза за диверсификация и за запълване на съоръженията за съхранение преди отоплителния сезон 2023—2024 г. С AggregateEU на европейските купувачи бе предоставена допълнителна възможност да закупуват газ от надеждни доставчици на конкурентни цени и бе осигурена прозрачност на пазара по отношение на търсенето и предлагането, като същевременно бе подпомогнато намаляването на нестабилността на пазарите.

Фактът, че общите обединени обеми само през първите два кръга са надхвърлили два пъти задължителното обединяване на търсенето показва, че участниците на пазара считат механизма за съвместно закупуване за много полезен в контекста на кризата.

Мерки за подобряване на използването на съоръжения за ВПГ, съоръжения за съхранение на газ и газопроводи (глава II — раздел 3)

В Регламента се съдържат разпоредби за подобряване на прозрачността и улесняване на вторичната търговия с капацитет на съоръженията за ВПГ и капацитет за съхранение на газ, което дава възможност за ефективното използване на съоръженията за ВПГ и съоръженията за съхранение, както и на газопроводите (например поради претоварване). Повишената прозрачност е осигурила по-широк обзор върху пазарите за ВПГ и съхранение в ЕС, както и по-ефективно използване на

тези инфраструктури.

Мерки за предотвратяване на прекомерно високи цени на газа и прекомерна нестабилност в рамките на деня на пазарите на енергийни деривати (глава III)

Що се отнася до търговията, в Регламента е включена мярка за управление на прекомерната нестабилност на пазарите на газови и електроенергийни деривати, като същевременно се запазват процесите на ценообразуване. С временния механизъм за обуздаване на скоковете на цените в рамките на деня — един механизъм за управление на нестабилността на цените с цел избягване на прекомерната нестабилност на цените и предотвратяване на резки скокове на цените на пазара на енергийни деривати, се осигурява защита на енергийните оператори от ЕС от голямо повишаване на цените в рамките на деня и им се помага да гарантират енергоснабдяването си в средносрочен план.

След приемането му развитието на пазарите не е налагало неговото задействане с цел да се предотвратят резки скокове на цените. В този контекст е необходимо допълнително наблюдение на пазарите на енергийни продукти, за да се определи дали е необходимо временно удължаване на механизмите за управление на нестабилността в рамките на деня (IVM), предвид наличието на несигурност на тези пазари след енергийна криза, както и с оглед на напрежението на световните пазари, което се наблюдава през лятото на 2023 г.

Мерки в случай на извънредна ситуация, свързана с газа (глава IV)

С Регламента временно се допълва Регламентът за сигурността на доставките на газ¹, по-специално чрез прилагане на механизма за солидарност по подразбиране при липсата на двустранни споразумения, както и чрез разширяване на механизма за солидарност, така че да обхване втечен природен газ (ВПГ) и критичните количества газ (ККГ) за сигурността на доставките на електроенергия. Освен това беше добавена разпоредба за улесняване на намаляването на търсенето от защитени клиенти, както и разпоредба за предпазни мерки за трансграничните потоци.

През декември 2022 г. Комисията проведе „учение“ за съвместна солидарност с държавите — членки на ЕС, и Европейската мрежа на операторите на преносни системи (ЕМОПС-Г), при което бяха изпитани правилата и процедурите в случай на извънредна ситуация, както и механизмът за солидарност.

Комисията заключава, че посочените в настоящата глава концепции са се доказали като полезни концепции с оглед на смекчаване на газовата криза и за текущи или бъдещи усилия за намаляване на търсенето.

¹ Регламент (ЕС) 2017/1938 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2017 г. относно мерките за гарантиране на сигурността на доставките на газ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 994/2010.

Въведение

В отговор на смущенията на енергийния пазар в световен мащаб, причинени от руското нахлуване в Украйна, Европейският съюз (ЕС) прие плана REPowerEU с цел икономия на енергия, произвеждане на чиста енергия и диверсифициране на неговите доставки на енергия с оглед на увеличаване на стратегическата устойчивост на Европа и намаляване на зависимостта ѝ от вноса на руски газ.

През април 2022 г., по искане на Европейския съвет, Комисията стартира енергийната платформа на ЕС в рамките на плана REPowerEU, с която се преследват три цели: 1) обединяване на търсенето и съвместно закупуване на газ, 2) най-ефективното използване на съществуващата инфраструктура и 3) международни контакти.

От началото на войната ситуацията на пазара на газ постепенно се влошава. Използването от Русия на доставките на газ за Европа като оръжие ограничи пазара и доведе до драматично увеличение на цените на газа. Цените на пазара на едро през 2022 г. бяха средно над пет пъти по-високи от нивата си преди кризата, като дори надхвърлиха 300 EUR/MWh в разгара на кризата през 2022 г.²

Поради това на 19 декември 2022 г. Съветът прие спешен Регламент (ЕС) 2022/2576 на Съвета относно засилване на солидарността чрез по-добра координация на покупките на газ, надеждни референтни показатели за цените и надежден трансграничен обмен на газ („Регламента“).

С посочения регламент се предоставя временно правно основание за:

- по-добра координация на покупките на газ (глава II),
- мерки за предотвратяване на прекомерно високи цени на газа и прекомерна нестабилност в рамките на деня на пазарите на енергийни деривати (глава III),
- мерки в случай на извънредна ситуация, свързана с газа (глава IV).

Член 30 от Регламента гласи, че *„до 1 октомври 2023 г. Комисията извършва преглед на настоящия регламент с оглед на общото състояние на доставките на газ за Съюза и представя на Съвета доклад относно основните констатации от този преглед. Въз основа на този доклад Комисията може да предложи удължаване на срока на действие на настоящия регламент“*.

В съответствие с гореизложеното в настоящия доклад се посочва начинът, по който Комисията е приложила Регламента и се прави общ преглед на основните констатации и произтичащите от тях заключения за разпоредбите на Регламента.

² Това важи както за фючърсите на пазара TTF (пазарът на газ Title Transfer Facility) (най-кратък срок за изпълнение), така и за спот цената на пазара TTF (за ден напред).

ПРЕГЛЕД НА ГЛАВА II (ПО-ДОБРА КООРДИНАЦИЯ НА ПОКУПКИТЕ НА ГАЗ)

Комисията е приложила координацията на покупките на газ i) чрез установяване на механизъм за отчитане на договорите и търговете за газ с оглед на по-голямата прозрачност на пазарите на газ и ii) чрез организиране на обединяване на търсенето, провеждането на търгове, улесняването и установяването на механизъм за съвместно закупуване на газ (механизмът за съвместно закупуване). В доклада Комисията представя наличните към 14 юли 2023 г. резултати и данни, обхващащи търговете и договорите, за които е съобщено до тази дата, както и резултатите от първите два етапа на обединяване на търсенето и организирането на кръгове от търгове за механизма за съвместно закупуване, организирани с подкрепата на AggregateEU³.

Координацията на обединяването на търсенето на газ и организирането на търгове ще продължи до изтичане на срока на действие на Регламента.

Преглед на раздел 1 — Координация на покупките на газ в Съюза (членове 3 и 4)

1. Прозрачност и обмен на информация (член 3 от Регламента)

Енергийната криза разкри зависимостта на ЕС от руските изкопаеми горива и пагубното въздействие на липсата на координирани действия на държавите — членки на ЕС, изправени пред използването от Русия на доставките на газ като оръжие, което доведе до високи цени и криза в сигурността на доставките. Беше счетено, че от решаващо значение за намаляване на зависимостта на ЕС от доставките на природен газ от Русия и понижаване на цените е по-добрата координация на покупките на газ от външни доставчици. Поради това член 3 от Регламента⁴ цели да се гарантира по-добра координация на покупките на газ в ЕС и енергийна солидарност между държавите — членки на ЕС. Това следва да се постигне като на Комисията се представи общ преглед на предстоящите търгове или договори за продажбата и закупуването на газ. За тази цел дружествата за природен газ или дружествата, използващи газ, са задължени да изпращат уведомления до Комисията в случай на каквито и да е предстоящи търгове или договори, чийто обем надвишава 5 TWh/годишно.

Съгласно член 3, параграф 2 от Регламента, ако Комисията счита, че е необходимо допълнително координиране по отношение на търговете или договорите (например ако търговете или договорите може да се отразят неблагоприятно на функционирането на пазара, на сигурността на доставките или на солидарността, или може да се ползват от

³ AggregateEU е механизмът за обединяване на търсенето и съвместно закупуване, управляван от Prisma — доставчика на услуги в рамките на енергийната платформа на ЕС в съответствие с Регламент 2022/2576 на Съвета.

⁴ В член 3 се предвижда, че: „1. Единствено с цел по-добра координация, предприятията за природен газ или предприятията, потребяващи газ, установени в Съюза, или органите на държавите членки, които възнамеряват да обявят търг за закупуване на газ или да започнат преговори с производители или доставчици на природен газ от трети държави за закупуване на газ с обем над 5 TWh/годишно, информират Комисията и, когато е приложимо, държавата членка, в която са установени тези предприятия, за сключването на договор за доставка на газ или на меморандум за разбирателство или за обявяването на търг за закупуване на газ“.

механизма за съвместно закупуване), Комисията може да отправи препоръки към такива дружества след като уведоми ad hoc управителния съвет на енергийната платформа на ЕС.

Статистически данни за уведомленията и препоръките по член 3

На 14 юли 2023 г.	Брой	Обем за доставки през 2023 г. (тераватчаса (TWh))	Обем за доставки през 2024 г. (TWh)	Обем за доставки през 2025 г. (TWh)
Получени уведомления, водещи до:	22	89,2	189,6	197,9
отправени препоръки	2	11,05	25,5	25,5
липса на необходимост от препоръки	20	78,15	164,1	172,4
текуща оценка	0	0	0	0

Комисията организира множество еднакво приемливи и защитени канали за сигурно подаване на предвидените в член 3 от Регламента уведомления. Това позволи да се даде отговор на опасенията на дружествата относно сигурността и поверителността, като същевременно се предостави информация на държавите — членки на ЕС, в съответствие с изискванията за поверителност.

Основни констатации: Като цяло Комисията счита, че прилагането на член 3 води до по-голяма прозрачност на планираните търгове и договори за продажбата и покупката на газ, доколкото с него на Комисията се предоставя по-добър общ поглед върху предстоящите търгове.

Единствените уведомления, с които се задействаха препоръки по член 3 от Регламента, бяха уведомленията на дружества, които възнамеряват да обявят търг. При прилагането на Регламента възникнаха редица предизвикателства: за определени търговски договорености бяха изпратени уведомления след настъпване на фактите и дружествата не бяха склонни да споделят чувствителна търговска информация. Част от отрасъла също така постави под съмнение тълкуването на Регламента, по-специално относно времето за уведомяване по време на текущи преговори.

Комисията не може точно да прецени колко уведомления не са подадени, въпреки че попадат в изискванията на член 3. Това е така, защото достъпът до набори от данни за подписани търговски споразумения е или ограничен, или непълен.

Заключение: Принципът на задължение за уведомяване за търгове или договори за продажбата и закупуването на газ се превърна в нов начин за увеличаване на прозрачността и предотвратяване на наддаване. Уведомленията за договори се оказаха по-проблематични, тъй като преддоговорният етап е много чувствителен за дружествата.

Прилагането на разпоредбата се оказа по-лесно по отношение на предварителните уведомления за търговете, отколкото по отношение на договорите. Освен това, като се

има предвид, че AggregateEU функционира чрез търгове, отправените от Комисията препоръки изглеждат по-подходящи, когато са насочени към дружества, планиращи търгове, които би могло да бъдат проведени чрез AggregateEU.

Друга извлечена поука е, че по-широкият достъп на Комисията до по-всеобхватен набор от данни за подписани търговски споразумения (чрез обобщени и анонимизирани данни) следва от своя страна да доведе до по-добро прилагане на задължението за уведомяване за договори и търгове и до по-задълбочена оценка на въздействието на отделни търгове или договори.

2. *Ad hoc* управителен съвет (член 4 от Регламента)

С Решение на Комисията (C(2023)407 final)⁵ от 13 януари 2023 г. Комисията създаде *ad hoc* управителен съвет. *Ad hoc* управителният съвет прие своя процедурен правилник на 16 февруари 2023 г. и до 14 юли 2023 г. проведе шест срещи.

Ad hoc управителният съвет се председателства от заместник-председателя Марош Šefčovič, а неговите членове са представители на високо равнище, назначени от органи на държавите членки. Секретариатът на Енергийната общност участва като наблюдател, а страните по Договора за създаване на Енергийна общност участват в срещи по въпроси от взаимен интерес по покана.

Ad hoc управителният съвет е създаден, за да се улесни координацията на механизма за съвместно закупуване, по-специално на обединяването на търсенето. От Комисията също така се изисква да се консултира с *ad hoc* управителния съвет по своите проекти за препоръки съгласно член 3, параграф 2 и да го информира за въздействието от участието на въпросните дружества в механизма за съвместно закупуване.

Основни констатации: Комисията счита, че *ad hoc* управителният съвет е изпълнил изцяло задачата си да улеснява координацията на механизма за съвместно закупуване на национално равнище, включително обединяване на търсенето. Членовете и наблюдателите на *ad hoc* управителния съвет изиграха основна роля при осигуряването на силна и трайна политическа подкрепа за енергийната платформа на ЕС чрез насърчаване на механизма за съвместно закупуване и предоставяне на информация на съответните си национални институции и дружества. Организираните от членовете на *ad hoc* управителния съвет национални кръгли маси бяха от основно значение за мобилизирането на търсенето и координирането на участието на производства с интензивно използване на газ и енергоемки производства. Те също така активно си взаимодействаха с национални финансови институции (национални насърчителни банки и агенции за експортно кредитиране) с цел проучване на начините, по които да се получат и осигурят гаранции за купувачи, които не са достатъчно кредитоспособни.

Членовете и наблюдателите на *ad hoc* управителния съвет редовно обсъждаха всички основни аспекти на енергийната платформа на ЕС, споделяха най-добри практики и

⁵ Решението на Комисията може да бъде разгледано на адрес: [EUR-Lex - 32023D0208\(02\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/lexuris/ui/entry.do?uri=CELEX:32023D0208(02):EN:NOT).

предоставяха ценна обратна информация по въпроси, свързани с прилагането на механизма за съвместно закупуване. Държавите — членки на ЕС, обсъдиха и прилагането на Регламента, по-специално задължителното обединяване на търсенето.

С членовете на *ad hoc* управителния съвет бяха провеждани консултации и относно отправените проекти на препоръки във връзка с член 3 от Регламента (за повече подробности вж. предишния раздел по-горе). Получената обратна информация обаче бе доста ограничена и се отнасяше само до ограничен брой препоръки.

Заключение: Работата на *ad hoc* управителния съвет беше от основно значение за успешното прилагане на механизма за съвместно закупуване. Тя осигури по-голямо участие на държавите — членки на ЕС, в изкупуването и широкото участие на отрасъла.

Преглед на раздел 2 — Обединяване на търсенето и съвместно закупуване **(членове 5—11 от Регламента)**

3. Обединяване на търсенето и съвместно закупуване (членове 5—8 от Регламента)

i. AggregateEU: избор на доставчика на услуги

Комисията разработи и приложи механизма за съвместно изкупуване с помощта на PRISMA European Capacity Platform GmbH, избрана за доставчик на услуги в съответствие с Регламента.

Основни констатации: Комисията счита, че разпоредбите на Регламента относно избора и сключването на договори с доставчика на услуги са позволили назначаването на квалифициран доставчик на услуги, който да проектира, разработи, управлява и поддържа AggregateEU.

Под ръководството и в непрекъснато сътрудничество с Комисията, действаща като възлагащ орган, PRISMA стартира AggregateEU своевременно с оглед на запълването на складовете в ЕС в подготовка за отоплителния сезон 2023/2024.

Като използва наличните способности и инструменти за разпределение на капацитета на газопровода, за по-малко от 3 месеца PRISMA проектира, разработи и разгърна механизма за съвместно закупуване в съответствие с разпоредбите за спецификациите за търговете и целите на Регламента. В Регламента не се посочва изрично начинът на прилагане на механизма за съвместно закупуване, но до момента Комисията и PRISMA са предприели действия по следните аспекти:

- създали са механизма AggregateEU въз основа на разработка на Комисията и под нейно ръководство;
- регистрирали са участници в платформата PRISMA в съответствие със стандартите на отрасъла и са обработвали заявките за присъединяване към AggregateEU в съответствие с критериите за изключване, посочени в членове 8 и

9 от Регламента. До 14 юли 2023 г. на AggregateEU са регистрирани над 150 дружества;

- организирали са кръгове за обединяване на търсенето, позволяващи на дружествата да определят подробно своите искания, включително цялата необходима информация относно обемите, графика и точките на доставка — вж. таблицата в точка iii) (AggregateEU: първоначални резултати);
- събрали са оферти от продавачи и са ги съпоставили с най-конкуrentните оферти с обединено търсене, като са разпределили офертите *pro rata* в случай на недостатъчно предлагане — вж. таблицата в точка iii) (AggregateEU: първоначални резултати);
- събрали са информация за развитието на преговорите и договарянето на съответстващи позиции между купувачи и продавачи.

За да се приведе функционирането на AggregateEU в съответствие с търговските практики и стандартите и за да гарантират широкото му приемане от отрасъла, механизмът е разработен в тясно сътрудничество с отрасъла и заинтересованите страни, представени в отрасловата консултативна група. Тази неформална експертна група, съставена от 27 дружества от ЕС и 11 наблюдатели с опит в търговията с газ на световните пазари е основният форум за участие на отрасъла и се оказва много полезна за представянето на гледната точка на индустрията в обсъжданията на услугите, които трябва да се разработят по линия на AggregateEU.

Участието на PRISMA, която управлява една от водещите външно търговски платформи на Европа за капацитет за енергодобив от газ, изигра съществена роля в осигуряването на надеждност на механизма за съвместно закупуване и за спечелването на доверието на промишлените субекти в процеса, особено по отношение на защитата на търговските тайни.

Заклучение: Подкрепата на доставчика на услуги е била от основно значение за успешното прилагане от Комисията на механизма за съвместно закупуване в рамките на подходящ срок.

При разглеждането обаче на изпълнението на услугата от гледна точка на Регламента би било по-разумно в неговите разпоредби относно критериите за избор да се отдава приоритет на описанието на услугите, вместо на техническите изисквания на ИТ инструмента.

ii. Разработване на AggregateEU

Основната цел на разработването на AggregateEU бе да се даде възможност за обединяване на търсенето, организиране на кръгове от търгове по отношение на международни доставчици на газ и съчетаване на търсенето с офертите на доставчиците.

Комисията и доставчикът на услуги са прилагали AggregateEU, като са организирали кръгове от търгове, всеки от които е протичал в следните стъпки:

Основни констатации: По време на периода на оценка по-големите дружества бяха като цяло по-склонни да участват в AggregateEU от по-малките. До момента заявки за присъединяване към AggregateEU са подадени от над 150 дружества с различна големина и по цялата верига на доставките.

Участниците ценят предоставената от AggregateEU степен на гъвкавост и нейното привидно несмущаващо пазарните механизми въздействие. По-специално те ценят видовете налични продукти (доставка до национални балансиращи точки или терминали за втечен природен газ (ВПП), както и месечния профил и датите на доставки.

Някои от участниците са оценили положително и възможността за предлагане и последващо оттегляне на търсене, както и възможността за участие в преговори с подходящи контрагенти при условия, различни от тези, представени в AggregateEU. Обратно, други участници на пазара и някои национални органи са поискали да получат чрез AggregateEU възможност за по-обвързващо търсене от купувачи и оферти от доставчици вместо сегашния му доброволен характер.

След първия кръг от търгове някои участници са поискали адаптации, така че процедурата да отговаря в по-голяма степен на техните модели на потребление. Гъвкавостта и структурата на регулаторната рамка са позволили на Комисията да отговори частично на тези искания и да подобри допълнително функционирането на AggregateEU чрез изменение и актуализиране на функции между кръговете от търгове. Например, в отговор на искания от някои участници в енергоемки промишлени отрасли, срокът за последните дати за доставка през втория кръг от търгове е удължен до 20 месеца, т.е. до март 2025 г.

Липсата обаче на солидна правна основа за отчитане на договорите от участниците е довела до ограничена като цяло обратна информация за сключените договори.

Накрая, географското ограничение за участие в AggregateEU от страна на купувача се е оказало проблематично за някои големи корпоративни организации, разчитащи на дъщерни дружества, регистрирани в Обединеното кралство, Швейцария или Европейското икономическо пространство.

Заклучение: Като цяло, както беше потвърдено от доброто ниво на участие на купувачи и продавачи в механизма за съвместно закупуване и резултатите от първите два кръга, участниците са оценили положително най-вече структурата на AggregateEU, услугите, които тя предлага, и адекватната реакция на Комисията и доставчика на услуги на техните искания. Повечето държави — членки на ЕС, изразиха своята признателност по време на срещата на *ad hoc* управителния съвет на енергийната платформа на ЕС, което направиха и от отрасъла при обширния обмен на информация (включително на среща на отрасловата консултативна група).

Докладването от участниците на резултатите от преговорите и етапите на договаряне би могло да бъде по-подробно. Това най-вероятно би помогнало за по-доброто измерване на ефективността и успеха на AggregateEU.

iii. AggregateEU: Първоначални резултати

До 14 юли 2023 г. Комисията стартира два кръга от търгове със следните резултати:

	Първи кръг април— май 2023 г.	Втори кръг юни— юли 2023 г.	Съвкупни резултати
<i>Статус</i>	<i>Приключен</i>	<i>Приключен</i>	-
Заявки за присъединяване (общо)	120	154	154
Обединено търсене	11,6 милиарда кубически метра (млрд. m ³)	15,9 млрд. m ³	27,5 млрд. m ³
Оферти за доставки	18,7 млрд. m ³	15,2 млрд. m ³	33,9 млрд. m ³
Удовлетворяване на търсенето	10,9 млрд. m ³	12 млрд. m ³	22,9 млрд. m ³

До края на 2023 г. се очаква стартирането на допълнителни кръгове от търгове.

Основни констатации: В съответствие с член 8 от Регламента участието в механизма за съвместно закупуване чрез AggregateEU от страна на купувача бе възможно за дружества, установени в ЕС и в договарящите се страни от Енергийната общност. Участието от страна на продавача бе достъпно за всички дружества. Дружества, свързани с Руската федерация или по отношение на които са наложени ограничените мерки на ЕС с оглед на действията на Русия в Украйна, бяха изключени, както от групата на купувачите, така и от групата на продавачите.

На 14 юли 2023 г. общо 154 дружества бяха подали заявки за присъединяване към AggregateEU. Този брой включва дружества, установени в ЕС, и дружества, установени в договарящите се страни от Енергийната общност, по-специално от Украйна, Молдова и Сърбия, които проявиха значителен интерес към AggregateEU и бяха активни и добре представени по време на кръговете от търгове. Повечето дружества бяха дружества за

природен газ или търговски дружества. Въпреки това бяха представени и промишлени крайни потребители.

Резултатите само от първите два кръга от търгове, при които бяха обединени 27,5 млрд. m³ търсене, надвишиха задължителното обединяване на търсенето, определено в Регламента (13,5 млрд. m³).

Доставчиците също участваха активно с 33,9 млрд. m³, предложени в първите два кръга, което доведе до значително свръхпредлагане.

Целта на механизма за съвместно закупуване е създаването на нови пазарни и бизнес възможности за купувачи и доставчици в Европа. В контекста на кризата на участниците на пазара беше предоставен инструмент за откриване и влизане в договорни отношения с потенциално нови контрагенти и за снабдяване с газ при конкурентни условия, независимо от техния размер и модели на потребление.

Предоставянето на обратна информация относно механизма за съвместно закупуване все още не е приключило. Някои държави — членки на ЕС, и участници на пазара са предоставили сведения, че механизмът за съвместно закупуване е допринесъл за укрепването на сигурността на доставките и че в някои случаи той може да е подпомогнал запазването на ниските цени и намаляването на нестабилността на пазара. Механизмът за съвместно закупуване също изглежда е допринесъл за увеличаване на прозрачността на пазара (чрез откриване на оферти и цени). Някои държави — членки на ЕС, и участници на пазара обаче са много по-предпазливи в оценката си за добавената стойност от механизма.

Целта на механизма за съвместно закупуване е да бъде от особена полза за отраслите с интензивно използване на газ и по-малките крайни потребители, като им позволява да осигуряват доставки на газ на конкурентни цени, като работят директно с производители и износители, осъществяващи дейност на пазарите на едро и пазарите за ВПГ.

Няколко купувачи са съобщили, че механизмът за съвместно закупуване им е помогнал да намалят плащаните от тях цени на газа съгласно техните съществуващи договори, сключени извън AggregateEU. Няколко договора са сключени в резултат на съпоставянето, извършено в рамките на AggregateEU. Това е доказателство, че офертите на доставчиците в рамките на AggregateEU са били конкурентни по отношение на цените. В същото време някои участници от отрасъла посочиха, че получените оферти са над или равни на пазарната цена и че не са привлечени нови източници на доставка в сравнение с вече известните на участниците.

Заключение: AggregateEU предизвика интереса на много участници на пазара, което се потвърждава от обединените и предлаганите обеми. Първите два кръга от търгове бяха организирани в периода април — юли 2023 г., когато ситуацията на пазара се стабилизира спрямо лятото на 2022 г. Фактът, че общите обединени обеми само през първите два кръга са надхвърлили два пъти задължителното обединяване на търсенето, показва, че участниците на пазара считат обединяването на търсенето за много полезен

подход в контекста на кризата. Това е признак, че участниците на пазара може би ще проявят интерес към използването на сходен механизъм, който се прилага на доброволна основа.

4. Финансови аспекти (член 8, параграф 3 от Регламента)

В съответствие с член 8, параграф 3 от Регламента Комисията извърши оценка на нуждата от осигуряване на ликвидност, включително гаранции, на участниците в AggregateEU и организира дейности по осведомяване в опит да осигури такава ликвидност. Дейностите бяха насочени към i) определяне на нуждите на всички засегнати и финансовите продукти, с които най-добре се задоволяват тези нужди, и към ii) създаване на мрежа от публични финансови институции, готови да предоставят тези продукти.

Например гаранциите под формата на стандартен акредитив задоволяват главно нуждите на по-малките газови дружества, като им позволят да се справят с проблемите, свързани с кредитоспособността, както и на енергоемките дружества, които не са имали предишен опит в осъществяването на дейност на световния газов пазар и нямат изградени отношения с доставчици. Гаранциите играят важна роля, за да се гарантира, че всички дружества, участващи в AggregateEU, независимо от техните профили и области на действие, могат да извлекат най-доброто от механизма за съвместно закупуване.

Организираните на политическо и експертно равнище дейности по осведомяване се състояха от множество многостранни и двустранни срещи и покани по конкретни теми, организирани с европейски финансови институции, национални насърчителни банки и институции и техните различни асоциации, като Европейската асоциация на дългосрочните инвеститори и Бернския съюз, както и обсъждания по конкретни теми по време на семинари и срещи на регионални групи в държавите — членки на ЕС.

Членовете на *ad hoc* управителния съвет на енергийната платформа на ЕС изиграха важна роля, като помогнаха на Комисията да оцени нуждите от гаранции на европейските дружества, установени на нейните територии, осъществяващи дейност в рамките на AggregateEU, и допринесоха за осведомяването на националните финансови институции.

Мрежата беше съставена по следния начин.

На 14 юли 2023 г.	Брой	Наименования
Публични финансови институции	8	-
Международни финансови институции	1	Европейска банка за възстановяване и развитие ⁶
Национални насърчителни банки	3	BGK (Полша) Finnvera (Финландия) Instituto de Crédito Oficial (Испания)
Агенции за експортно кредитиране	4	Eksfin (Норвегия) Exim Banca Românească (Румъния)

⁶ Списъкът на държавите, в които ЕБРР провежда своите операции, може да бъде разгледан на адрес <https://www.ebrd.com/where-we-are.html>.

		Exim Banca Slovakia (Словакия) SACE (Италия)
--	--	---

По този начин AggregateEU успя да предостави въз основа на оценката на Комисията информация за финансовите продукти, достъпни за засегнатите страни.

Основни констатации: Особено благодарение на участието на Европейската банка за възстановяване и развитие мрежата осигури добро географско покритие и Eksfin беше в състояние да предостави гаранции във връзка с природния газ на дружества, установени в много държави. Някои публични финансови институции не бяха в състояние да предоставят гаранции поради своите мандати за декарбонизация и/или предложиха създаване на суверенна гаранция от Комисията или Европейската инвестиционна банка. Някои посочиха и липсата на интерес от страна на купувачите.

Заклучение: От полза би било да се обмисли как могат да се предвидят по-нататъшни усилия за предоставяне на съобразена с конкретните нужди и достъпна финансова подкрепа⁷ под формата на гаранции и други инструменти. Това би могло да осигури по-активно участие в механизма за съвместно закупуване на по-малките газови дружества и енергоемки промишлени отрасли, тъй като те следва да бъдат основните бенефициери на енергийната платформа на ЕС.

5. Доставки на природен газ, изключени от съвместното закупуване (член 9 от Регламента)

Комисията прилага член 9 от Регламента, като изисква от дружествата, които осъществяват дейност в рамките на AggregateEU, да подписват клетвена декларация⁸ относно спазването от тяхна страна на изключването на природен газ с произход от Руската федерация.

Основни констатации: Участниците задаваха въпроси относно определението за собственост и контрол⁹. Комисията наложи и някои технически и практически

⁷ Когато финансова подкрепа, независимо дали е под формата на гаранции или под друга форма, представлява държавна помощ, тя попада в приложното поле на правилата за държавна помощ съгласно членове 107 и 108 от ДФЕС.

⁸ Съответният образец може да бъде разгледан на адрес <https://aggregateeu.prisma-capacity.eu/support/solutions/articles/36000429400-how-to-fill-out-the-declaration-of-honor->.

⁹ Член 8 (Участие в обединяването на търсенето и съвместното закупуване) гласи, че:
„1. Участието в обединяването на търсенето и съвместното закупуване е открито и прозрачно за всички предприятия за природен газ и предприятия, потребляващи газ, установени в Съюза, независимо от заявения обем. Предприятията за природен газ и предприятията, потребляващи газ, са изключени от участие като доставчици, производители и купувачи в обединяването на търсенето и съвместното закупуване, ако те са:
а) обект на ограничителните мерки на Съюза, приети съгласно член 215 от ДФЕС, по-специално ограничителни мерки на Съюза, приети с оглед на действията на Русия, дестабилизиращи положението в Украйна,
или във връзка с действия, подкопаващи или застрашаващи териториалната цялост, суверенитета и независимостта на Украйна;
б) пряко или непряко собственост или под контрола или действат от името или по указание на физически или юридически лица, образувания или органи, спрямо които се прилагат такива ограничителни мерки на Съюза; или

ограничения при оценката на произхода на природния газ, съответстващ на AggregateEU. Комисията и PRISMA гарантираха съответствие чрез клетвената декларация и допълнителни проверки при необходимост (като проверка на контрагенти и проследяване на ВПГ).

Заклучение: Комисията ще продължи да прави всичко възможно, за да проверява произхода на газа и да наблюдава изключването на природен газ от Руската федерация — като използва клетвената декларация и, когато е необходимо, чрез допълнителни проверки.

6. Задължително използване на AggregateEU (член 10 от Регламента)

Въз основа на наличната към 14 юли 2023 г. информация се счита, че 19 държави — членки на ЕС, са изпълнили своите задължения за обединяване на търсенето съгласно член 10, параграф 2 от Регламента. За много от тях обединеното търсене само през първите два кръга надвишава два или дори повече пъти техните задължителни обеми на обединяване на търсенето.

Основни констатации: Предвид това, че механизмът за съвместно закупуване е новост, задължението за обединяване на търсенето е добър начин за мобилизиране на търсенето в някои държави — членки на ЕС.

Някои държави — членки на ЕС, които не разполагат с подходящи инструменти за наблюдение и изпълнение, трябваше да разчитат изключително на оценката на Комисията, която може да бъде само ориентировъчна.

Заклучение: Задължителното обединяване на търсенето е допринесло за мобилизиране на търсенето в някои държави — членки на ЕС. В други силният интерес към участие в AggregateEU доведе до обединяване на значителни обеми, доста над задължителните равнища.

Ефективното прилагане на разпоредбата може да е изисквало налагането на държавите — членки на ЕС, на по-ясно задължение за предприемане на подходящи действия, като например приемане на обвързващи инструменти за гарантиране на спазването на изискваното равнище на обединяване на търсенето, като същевременно се отчита необходимостта да се избягва налагането на ненужна административна тежест, по-специално за държавите членки с ограничено потребление на газ.

7. Консорциум за закупуване на газ (член 11 от Регламента)

В член 11 от Регламента се предвижда, че дружествата може „да координират елементи от условията на договора за закупуване“ в съответствие с правилата в областта на конкуренцията.

в) пряко или непряко собственост или под контрола или действат от името или по тяхно указание на Руската федерация или нейното правителство, или на каквото и да е руско физическо или юридическо лице или образувание или орган, установени в Русия.“.

Не беше създаден нито един консорциум за закупуване на газ, вероятно поради свързаната с това сложност и времевите ограничения, породени от необходимостта да се пусне в действие механизмът за съвместно закупуване преди началото на сезона за запълване с газ.

Вместо това, след консултация с националните органи и участниците на пазара, Комисията реши да предложи два модела на сътрудничество с цел улесняване на участието на европейски дружества в механизма за съвместно закупуване — моделът „агент от името на“¹⁰ и моделът „централен купувач“¹¹.

Тези два модела биха могли да бъдат особено полезни за дружества, които не могат да достигнат прага на обема, когато представят своето търсене, нямат опит в договарянето на договори за закупуване на газ на световния пазар (например енергоемки отрасли на промишлеността) или не разполагат с необходимия капацитет от втечен природен газ (ВПП) за регазификация или съхранение на газ.

На 14 юли 2023 г. в рамките на AggregateEU бяха посочени 16 дружества, заинтересовани от предоставянето на услуги като „агент от името на“, и 11 дружества, заинтересовани от предоставянето на услуги като „централен купувач“.

Регламентът гласи, че *„прехвърлянето на по-ниските цени би било важен показател за успеха на съвместното закупуване, тъй като е от решаващо значение за потребителите“*. Поради това Комисията поиска от дружествата, предлагащи услуги като централни купувачи, да начисляват на клиентите си такса за предлаганите от тях услуги, като обаче прехвърлят по същество разходите за самата стока.

Основни констатации: Член 11 от Регламента беше замислен като помощен инструмент по време на извънредна ситуация и беше достатъчен за Комисията да улесни процеса на създаване на консорциуми (въпреки че не бяха създадени такива) и разработване на други модели за сътрудничество между дружествата в съответствие с правилата на ЕС в областта на конкуренцията. Сътрудничеството между дружествата може да предостави възможност на по-малките и неопитни дружества да обединят своите изисквания по-ефективно и с по-голяма полза, да получат достъп до световните газови пазари, включително доставчици на ВПП, и да осигурят доставки на конкурентни цени. Това съответства на ограничената обратна информация, получена от няколко участници от промишления сектор, което предполага, че тези модели на сътрудничество биха могли да увеличат в голяма степен участието им в AggregateEU.

Поради ограничения опит до момента обаче не е възможно да се направят общи заключения относно пълното прилагане на тези модели.

Заключение: В контекста на кризата Комисията смята, че всички гореспоменати съществуващи модели на сътрудничество могат да представляват жизнеспособни варианти. Това беше подкрепено от някои участници от промишлеността, които

¹⁰ Когато купувачите възлагат на друго дружество да действа като агент, предоставящ услуги (например резервиране на слот на терминал за ВПП).

¹¹ Когато няколко купувачи поискат от друго дружество да действа от тяхно име като купувач и да купува газ за тях.

посочиха, че тези модели на сътрудничество биха могли да спомогнат за увеличаване на ползите от механизма за съвместно закупуване. Извън контекста на извънредната ситуация обаче, нормалното функциониране на европейския газов пазар, движено от конкуренцията, следва да определя дали и как дружествата искат да си сътрудничат за закупуване на газ и в рамките на правилата на ЕС в областта на конкуренцията.

Преглед на раздел 3 — Мерки за подобряване на използването на съоръжения за ВПГ, съоръжения за съхранение на газ и газопроводи (членове 12—14 от Регламента)

В Регламента се съдържат разпоредби за подобряване на прозрачността и улесняване на вторичната търговия с капацитет на съоръженията за ВПГ и капацитет за съхранение на газ. Договореностите за по-голяма прозрачност са подобни на тези за пренос на природен газ по газопроводи и допринасят значително за оптимизирането на използването на ВПГ и капацитетите за съхранение в ЕС.

8. Платформа за резервиране на вторичен капацитет за ползвателите на съоръжения за ВПГ и ползвателите на съоръжения за съхранение на газ (член 12 от Регламента)

Основни констатации: Платформите за резервиране на вторичен капацитет са създадени от отделни оператори на съоръжения за съхранение на природен и оператори на съоръжения за ВПГ и вече функционират. Gas Infrastructure Europe (GIE) разполага с хранилище за връзки към платформите за резервиране на вторичен капацитет, предлагани от оператори на инфраструктура.

Резервирането на вторичен капацитет позволява по-ефективното разпределение на капацитети, които не са използвани на първичните пазари. Допълнителната прозрачност в тази област позволява на участниците на пазара да намират по-лесно начини за използване на капацитета по цялата инфраструктура на пазара на ЕС, особено ако в ЕС се внасят големи количества ВПГ.

Заключение: Подобни разпоредби са включени в член 10 от преразглеждания Регламент за газа (Регламент (ЕО) № 2009/715) (Пакет за пазарите на водород и декарбонизиран газ), предложен през декември 2021 г. от Комисията, по който понастоящем се водят преговори от страна на съзаконодателите.

9. Платформи за прозрачност за съоръженията за ВПГ и съоръженията за съхранение на газ (член 13 от Регламента)

Основни констатации: GIE управлява две основни платформи, обхващащи всички държави — членки на ЕС, както и Обединеното кралство и Украйна: Aggregated Gas Storage Inventory (Обобщен опис на съоръжения за съхранение на газ) (AGSI) за съхранение на газ и Aggregated LNG Storage Inventory (Обобщен опис на съоръжения за съхранение на ВПГ) (ALSI) за ВПГ.

След влизането в сила на Регламента към тези платформи бяха добавени нови компоненти, включително информация за предлаганите услуги и условията, които се прилагат за тези услуги, договорени и налични капацитети за съхранение и съоръжения за ВПГ, тарифи и др. Понастоящем платформите обхващат почти всички широкомащабни терминали за ВПГ на ЕС (като само 5 оператора на системи за ВПГ не са включени в платформите) и 98 % от съоръженията за съхранение на ЕС (като само 3 оператора на системи за съхранение не са включени в платформите).

По-голямата прозрачност осигурява по-добър и по-изчерпателен преглед на пазарите за ВПГ и съхранение в ЕС. Това също води до по-ефективно използване на тези инфраструктури. По-голямата прозрачност на пазара на ВПГ в ЕС създава и потенциал за привличане на допълнителни доставчици.

Заключение: Подобни разпоредби са включени в член 31 от преразглеждания Регламент 2009/715 за газа (Пакет за пазарите на водород и декарбонизиран газ), предложен през декември 2021 г. от Комисията, по който понастоящем се водят преговори от страна на съзакондателите.

10. По-ефективно използване на преносния капацитет (член 14 от Регламента)

С член 14 от Регламента се цели да се подобри използването на преносния капацитет с оглед на промените в посоката на газовите потоци от природен газ в ЕС. В съществуващите Насоки за процедури за управление на претоварването са определени процедури „използваш или губиш“ (UIOLI). Тези процедури обаче се прилагат само за претоварени точки на междусистемно свързване и са предназначени за ситуации в много краткосрочен или много дългосрочен план.

В член 14 се предвижда прилагането на UIOLI процедури по отношение на всички точки на междусистемно свързване, без значение дали са претоварени. Има две основни възможности за прилагане на член 14: i) чрез прилагане на нова месечна процедура за UIOLI, посочена в Регламента, или ii) чрез разширяване на съществуващите процедури на UIOLI до всички междусистемни връзки, не само до претоварените.

Основни констатации: Нито една държава — членка на ЕС, не е избрала новата месечна процедура на UIOLI, като вместо това са били избрани процедурите, предвидени в Насоките за процедури за управление на претоварването, както е разрешено от Регламента.

Заключения: Въздействието на прилагането на член 14 върху преноса на газ ще бъде оценено с помощта на параметъра на капацитета за пренос, резервиран чрез процедурите на UIOLI най-късно до края на 2024 г. Това ще даде възможност да се определи колко често са били прилагани процедурите на UIOLI и колко полезни са били.

ПРЕГЛЕД НА ГЛАВА III (МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ НА ПРЕКОМЕРНО ВИСОКИ ЦЕНИ НА ГАЗА И ПРЕКОМЕРНА НЕСТАБИЛНОСТ В РАМКИТЕ НА ДЕНЯ НА ПАЗАРИТЕ НА ЕНЕРГИЙНИ ДЕРИВАТИ)

Преглед на раздел 1 — Солидарност в газоснабдяването за производство на електроенергия, основни отрасли и защитени клиенти (членове 15—22)

1. Временен инструмент в рамките на деня за управление на прекомерната нестабилност на пазарите на енергийни деривати (членове 15—17 от Регламента)

Съгласно членове 15—17 от Регламента се изисква местата за търговия, на които се търгуват деривати върху енергоносители (деривати, чийто основен актив е газ или електроенергия), да определят временни механизми за управление на нестабилността на цените в рамките на деня. Тази мярка има за цел да предпази пазарните участници от високи нива на нестабилност на такива пазари, като от установените в местата за търговия механизми се изисква да предотвратяват големи изменения на цените в рамките на деня за търговия.

За да се даде възможност за разнообразие на търгуваните инструменти и различите нива на ликвидност на пазарите на енергийни деривати, в Регламента се определят само основни параметри за функционирането на IVM и се изисква те да бъдат адаптирани към характеристиките на всеки договор и място за търговия. С Регламента също така се позволява IMV да бъдат прилагани от места за търговия, чрез интегрирането им в техните механизми за временно преустановяване на търговията, вместо да се създава допълнителен механизъм.

На 30 юни 2023 г., в съответствие с предоставения в член 17 от Регламента мандат, Европейският орган за ценни книжа и пазари (ЕОЦКП) публикува доклад, в който се документират евентуалните различия в прилагането на IVM от местата за търговия и оценката на ефективността на мярката¹².

Основни констатации: В този доклад ЕОЦКП отбелязва, че прилагането на IVM като цяло изглежда подходящо преценено, като предупреждава, че оценката е извършена в момент, когато няма доказателства за продължителни случаи на нестабилност, засягащи търговията със стокови деривати върху енергоносители. Определените в членове 15—17 мерки от Регламента се прилагат по отношение на 17 места¹³ на

¹² Докладът може да бъде разгледан на адрес: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2023-06/ESMA70-156-6509_Final_Report_Intra-day_Volatility_Management_Mechanism.pdf.

¹³ Carman AD (Белгия), 42 Financial Services (Чехия), European Energy Exchange (Германия — както регулирания пазар, така организираната система за търговия), MEFF Power (Испания), CIMD SV SA (Испания), *Tradition Espana* (Испания), Griffin Markets Europe (Франция), TPICAP EU (Франция), *Tradition Paris* (Франция), Hellenic Energy Exchange (Гърция), Hungarian Derivative Energy Exchange (Унгария), Marx Spectron Europe (Ирландия), *Borsa Italiana* SPA — IDEM

търговия. Констатациите на ЕОЦКП се отнасят до известно разнообразие в начина, по който местата за търговия прилагат IVM, поради характеристиките на всяко място за търговия и договор. Различията, свързани по-специално с:

- избора на „референтната цена“, ниското ниво на ликвидност на някои договори на някои места за търговия, в резултат на което те са използвали цените на други места като заместител за определяне на референтната цена;
- честотата на подновяване на референтната цена и ценовите граници, като ниската ликвидност води до по-дълги интервали между тези подновявания;
- обхвата на „ценовия коридор“, с широки граници, които не са подходящи за неликвидни договори.

Като цяло оценката на ЕОЦКП е, че тези различия може да бъдат обосновани и че IVM се прилага по подходящ начин от местата за търговия. ЕОЦКП посочва обаче също така, че IVM не е подходящ за неликвидни договори, по отношение на които трудностите при прилагането му надвишават всяка потенциална полза. ЕОЦКП съобщава, че само в едно от местата за търговия местните IVM са били задействани след тяхното внедряване и че това най-вероятно се дължи на грешни поръчки. Предвид ограничената нестабилност на пазарите за деривати върху енергоносители през периода изглежда, че IVM в отделните места за търговия са били подходящо настроени.

Относно ефикасността на механизма ЕОЦКП отбелязва, че предвид липсата на доказателства за продължителни случаи на нестабилност, засягащи стокови деривати върху енергоносители по време на въпросния период ¹⁴, той има „ограничена база за предоставяне на оценка на ефективността на IVM, както за потенциални положителни, така и за отрицателни ефекти“. Във всеки случай органът счита, че случаите на висока нестабилност през 2022 г. са били свързани със стреса, засягащ основите на пазара на газ и електроенергия, и с използването от Русия на доставките на природен газ за Европа като оръжие, а не с форма на хаотична търговия, с каквата IVM (и механизмите за временно преустановяване на търговията, като цяло) са предназначени да се справят.

Накрая, ЕОЦКП отбелязва, че съвместимостта на IVM със съществуващите задължения по отношение на механизми за временно преустановяване на търговията, както и прилагането му от няколко места за търговия чрез адаптиране на техните механизми за временно преустановяване на търговията, показват, че неговата цел може да бъде постигната посредством съществуващите разпоредби на Директивата за пазара на финансови инструменти (MiFID) и че целта, която е трябвало да бъде постигната, не оправдава създаването на втори слой механизми за временно преустановяване на търговията.

(Италия), ICE Endex Markets BV (Нидерландия), Nasdaq Oslo ASA (Норвегия) и OMIP — *Polo Portugues* SGMR SA (Португалия).

¹⁴ Основната информация е събрана в два повтарящи се процеса в периода февруари—май 2023 г.

Докладът на ЕОЦКП се основава на данните, събрани за периода между февруари и май 2023 г., който се характеризира с намаляване на нестабилността на пазарите на газ до изключително ниски нива. През лятото обаче, първо в началото на юни и след това през август, се наблюдаваха случаи на значителна нестабилност в рамките на деня на финансовите пазари на газ, по-специално на пазара на газ Title Transfer Facility, често с колебания на цените от над 10 % в рамките на деня (а в някои случаи 20 % или повече).

Това предполага, че докато газовият баланс значително се е подобрил от 2022 г. насам и ЕС е успял успешно да замени голямо количество газ, доставен преди това от Русия, все още остават елементи на нестабилност на енергийните пазари. Рискове, като например пълно и внезапно спиране на останалия внос на руски газ, инциденти с инфраструктурата, неблагоприятни метеорологични условия или значително увеличение на търсенето на газ в световен мащаб, може да разстроят пазарите и потенциално да водят до случаи на прекалено висока нестабилност в рамките на деня. Значителна нестабилност може да възникне и като следствие от реакцията на участниците на пазара на новини за потенциален недостиг на доставки (дори когато такъв недостиг в крайна сметка не се случи).

След енергийна криза, при която връщането към запазване на предишното положение в енергийните доставки не представлява непосредствена възможност и при положение, че ЕС зависи от доставките на ВПГ, е от решаващо значение да се гарантира стабилността на енергийните финансови пазари, като се избягват прекомерна нестабилност в цените. Понастоящем не е сигурно дали случаите на нестабилност (които се увеличили през лятото на 2023 г.) ще се наблюдават отново през следващите месеци. ЕОЗКП отбелязва, че поради липсата на продължителна нестабилност през разглеждания период, той е имал ограничена база за предоставяне на оценка на ефективността на IVM по отношение на неговите потенциални положителни или отрицателни ефекти.

Заключение: Механизмът за управление на нестабилността в рамките на деня може да спомогне за ограничаване на драматичните колебания на цените и да улесни ценовите модели при силно нестабилни пазари. Това може да окаже и непряк дисциплиниращ ефект върху пазара.

Въпреки това ЕОЦКП не е намерил основания да превърне IVM в постоянна характеристика на правната рамка на ЕС, въпреки че оценката му беше извършена през период, в който не се наблюдаваше продължителна нестабилност. ЕОЦКП счита, че с подходящото изпълнение и прилагане на механизмите за временно преустановяване на търговията съгласно MiFID II, като се вземат предвид поуките, извлечени от използването на IVM, може да се постигне целта за ограничаване на прекомерната нестабилност на цените в рамките на деня, без да се въвежда втори ред механизми за временно преустановяване на търговията под формата на IVM. Под внимание следва да се вземе и постигнатото наскоро споразумение за преразглеждане на Директивата за пазарите на финансови инструменти/Регламента за пазарите на финансови инструменти. По-нататъшното наблюдение на пазарите на енергийни суровини и

въздействието на IVM през следващите няколко месеца може да бъде от полза за държавите членки при изграждането на по-информирано становище относно необходимостта от временно продължаване на IVM. В бъдеще, както отбелязва Европейският орган за ценни книжа и пазари¹⁵, напрегнатата ситуация на пазара на газ поражда специфични рискове и уязвимости на пазарите на деривати, свързани с природния газ, което би могло да „засили пазарните промени“ и „ценовия натиск върху дериватите“. Анализът на тези рискове „изисква допълнителна работа за преодоляване на пропуските в данните и разпокъсаността на данните“. Комисията ще информира редовно държавите членки за работата по тази тема.

2. Оценка на цената и референтен показател за ВПГ (членове 18—22 от Регламента)

Съгласно член 18 от Регламента от Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER) се изисква да изготвя и публикува всеки ден:

- оценка на цената на ВПГ, като започва не по-късно от 13 януари 2023 г.; и
- дневен референтен показател за ВПГ, считано от 31 март 2023 г.

Оценката на цената и референтният показател за ВПГ бяха приети, за да осигурят така необходимата прозрачност на пазара. Действително, има сведения, че липсата на надежден показател за цената, на която държавите — членки на ЕС, са купували ВПГ на международните пазари, е довела по време на миналогодишната криза до ситуация, в която държавите членки са се конкурирали при осигуряването на доставки на газ. Това впоследствие може да е изиграло значителна роля за възникването на натиск за покачване на цените. От самото начало това беше предвидено като постоянна мярка, която при първа възможност да бъде включена в Регламента за интегритета и прозрачността на енергийния пазар (REMIT), тъй като беше сметнено за необходимо в контекста на структурна промяна в значението на ВПГ за доставките на газ в ЕС, предизвикани от използването на руския газ, пренасян по газопроводи, като оръжие. Енергийната криза от 2022 г. обаче показва колко спешно е необходим инструмент за прозрачност, който да отразява обективно цената, на която пристигат в Европа товарните кораби с ВПГ. В този контекст мярката беше включена в Регламента с ясно указание, че ще бъде включена като постоянна мярка в REMIT (както е видно от съображение 57 от Регламента).

Основни констатации: От прилагането си оценката на цените на ВПГ осигури на пазара по-голяма прозрачност, основана на задължително обективно докладване и отразяване на международните цени на газа. След публикуването ѝ, цените на референтните показатели за природен газ в ЕС (пазарът на газ Title Transfer Facility) постепенно се изравниха с оценката на цената на ВПГ. С цел да се гарантира, че тя остава надеждна и обективна, с Регламента на ACER се предоставят специфични правомощия за събиране и обработка на необходимите пазарни данни. Понастоящем ACER редовно публикува следните оценки на цените:

¹⁵ Европейски орган за ценни книжа и пазари, „Тенденции, рискове и уязвимости. Анализ на риска: Пазари на деривати за природен газ в ЕС: рискове и тенденции“, 12 май 2023 г.

- Северозападна Европа;
- Южна Европа; и
- цената на ВПГ в ЕС.

Референтният показател за ВПГ допълнително засили тази прозрачност, като с него се предостави разпределение на цената на ВПГ в ЕС спрямо цената на сетълмент за пазара на газ Title Transfer Facility за месец напред — най-използваният фючърсен договор в ЕС и широко признат като най-представителния аналог на цените на газа в ЕС.

С по-прозрачната ефективна цена, на която ВПГ влиза в ЕС, участниците на пазара в държавите — членки на ЕС, получават повече информация за пазарните цени и могат да се координират по-добре при осигуряването на доставките на ВПГ в дух на солидарност, като по този начин се избягва оказването на ненужен натиск върху пазара.

На 14 март 2023 г. Комисията прие предложение за изменение на Регламента относно интегритета и прозрачността на енергийния пазар (REMIT). Предложението включва както оценка на цената на ВПГ, така и оценка на референтния показател за ВПГ. Окончателното приемане и влизане в сила на преразгледания REMIT обаче се очаква да стане след изтичане на срока на действие на настоящия Регламент.

Заключение: Комисията смята, че би било много важно съответните временно приети мерки да бъдат удължени, за да се запази повишената прозрачност на ценообразуването на вноса на ВПГ и да се запазят еднаквите условия на конкуренция между държавите — членки на ЕС, в дух на солидарност, като същевременно се подкрепят държавите членки в осигуряването на стабилни доставки за посрещане на енергийните нужди на ЕС. Ето защо подобни постоянни мерки са включени в предложението за REMIT.

ПРЕГЛЕД НА ГЛАВА IV (МЕРКИ В СЛУЧАЙ НА ИЗВЪНРЕДНА СИТУАЦИЯ, СВЪРЗАНА С ГАЗА)

1. Правила за солидарност по подразбиране (член 23 и членове 26—28 от Регламента)

За допълнително укрепване на мерките за солидарност¹⁶ в случай на сериозен недостиг в доставките на газ и за коригиране на липсата на двустранни споразумения за солидарност между държавите — членки на ЕС, с Регламента се определят стандартни правила за солидарност, приложими при липса на двустранни споразумения. Правилата за солидарност по подразбиране обхващат задължението за солидарност по отношение на критичните количества газ, необходими за адекватността на електроенергийната система, а следователно и за предотвратяване на криза в електроснабдяването. Понастоящем държавите — членки на ЕС, разполагащи със съоръжения за ВПП, също ще трябва да покажат солидарност.

Правилата по подразбиране се основават на принципа, че солидарността трябва да се предоставя срещу справедливо обезщетение, като максималното обезщетение се състои от:

1. цената на газа;
2. разходите за съхранение и пренос;
3. съдебните разходи за съдебни процедури за държавата — членка на ЕС, доставяща газа; и
4. непреките разходи, които не са отразени в цената на газа, например обезщетение за ограничаване на потреблението на промишлеността, ограничена до 100 % от цената на газа.

С правилата за солидарност по подразбиране се преодолява и пропускът в разпоредбите за солидарност на Регламента за сигурността на доставките на газ, а именно, че държавите — членки на ЕС, които подават искане, не трябва първо да отдават приоритет на оферти въз основа на пазарни мерки. С Регламента също така временно се разширява обхватът на солидарната защита до критичните количества газ, за да се гарантира сигурността на доставките на електроенергия, и временно се разширява обхватът на задължението за солидарност към държавите — членки на ЕС, които притежават съоръжения за ВПП.

Механизмът за солидарност се прилага само при сериозна извънредна ситуация, поради което не може да бъде изпитван в реални условия. Мерките от глава IV обаче бяха симулирани чрез „учение“, както е посочено в следващия раздел. Освен това през

¹⁶ Предвидените първоначално в член 13 от Регламент (ЕС) 2017/1938 определящи механизми за „солидарност“, които се прилагат като крайна мярка при сериозна извънредна ситуация, свързана с газа, и се уреждат от двустранни споразумения за солидарност между държавите — членки на ЕС.

май 2023 г. до Координационната група по природния газ¹⁷ беше разпространен въпросник.

Основни констатации: резултати от „учението“

За да изпита изпълнението на ролите и отговорностите в случай на извънредна ситуация, свързана с газа в целия ЕС, както и да изпробва приетите разпоредби за солидарност, съгласно Регламента за сигурността на доставките на газ и Регламента, през декември 2022 г. Комисията проведе съвместно „учение“ с държавите — членки на ЕС, операторите на преносни системи и Европейската мрежа на операторите на преносни системи за газ (ЕМОПС-Г).

Като цяло учението потвърди, че държавите — членки на ЕС, Комисията и ЕМОПС-Г са подготвени за извънредна ситуация, свързана с газа, а Регламентът за сигурността на доставките на газ и Регламентът представляват адекватна рамка за реагиране при извънредни ситуации, по-специално в случай на искания за солидарност. Бяха установени обаче и няколко точки, изискващи последващи действия:

- Разпоредбите за солидарност бяха признати по време на учението като основни за сигурността на доставките, ако бъдат установени предварително. Досега обаче са подписани само ограничен брой двустранни споразумения (7 от 40). Сложността на вземането на решение какво представлява справедливо обезщетение между държавите — членки на ЕС, се счита за пречка пред искането и предоставянето на солидарност, ако не е установено предварително.
- Беше установено, че няма правно основание за искане на солидарност по газопровод до съседна държава — членка на ЕС, която не е пряко свързана. Тази възможност не се споменава изрично в Регламента за сигурността на доставките на газ, но този регламент съдържа разпоредби за случаите, когато две държави — членки на ЕС, са свързани чрез трета държава.
- В случай че държава — членка на ЕС, получи две искания за солидарност, процедурата за разпределяне и приоритизиране се счита за неясна. Ако пазарът не позволява да се удовлетворят и двете искания, има няколко възможности: разпределение *pro rata* — разпределение въз основа на реда, в който са получени исканията (първи дошъл първи обслужен), или разпределение в зависимост от сумата, получена като обезщетение.
- Няколко държави — членки на ЕС, считат, че ще възникнат усложнения от промяната на срока за подаване на искания за солидарност до най-малко 72 часа преди указаното време за доставка, договорена в Регламента. Участниците са изразили желание 24-часов период да бъде приложим за солидарност, осигурена чрез газопроводи, докато 72 часа все пак може да се прилага за солидарност, осигурявана чрез ВПП.
- Правното основание за искане и получаване на солидарност във връзка с ВПП изисква допълнително пояснение, включително на договорни въпроси, свързани с

¹⁷ Координационната група по природния газ е постоянна консултативна група, координираща мерките за сигурност на доставките, особено по време на кризи. Вж.: [Регистър на експертните групи към Комисията и други подобни органи \(europa.eu\)](#).

отклоняване на товарни кораби и обезщетяване на трети страни, наличие на кораби, възможно несъответствие на обемите между искането за солидарност и обемите във въпросния кораб и начините за гарантиране на плащанията.

Заклучение: Комисията достигна до следните заключения.

- Концепцията за правила за солидарност по подразбиране, при отсъствието на двустранни споразумения, следва да остане постоянна. Това би дало окончателен облик на архитектурата на сигурността на доставките на ЕС, като същевременно ще освободи държавите — членки на ЕС, от задължението да подписват двустранни споразумения.
- Предвид новия енергиен пейзаж в ЕС, при който ВПГ се превърна в основен източник на доставки на газ, разширяването на солидарността към ВПГ е от решаващо значение за сигурността на доставките. В Регламента се прилагат едни и същи разпоредби за газопроводен газ и ВПГ, но това вече не отразява реалността. Следователно би било полезно разпоредбите да се адаптират, като се вземе под внимание спецификата на пазара на ВПГ.
- Критичните количества газ са предназначени да гарантират адекватност на електроенергийната система, така че газовата криза да не обхване и нея. Възможно е да бъдат проучени начини за това, които са алтернативни на предложените в Регламента.

2. Несъщественото потребление на защитени клиенти (член 24 от Регламента)

В член 2 от Регламента за сигурността на доставките на газ защитените клиенти се определят като битови клиенти, които са свързани към газоразпределителна мрежа. Държавите — членки на ЕС, могат също да решат да добавят към своите защитени клиенти следните потребители, при условие че те заедно не представляват повече от 20 % от общото годишно потребление на газ:

1. малки и средни предприятия, свързани към газоразпределителната мрежа;
2. важни социални служби;
3. инсталации за централно отопление.

От държавите членки се изисква да въведат строги мерки, за да осигурят доставките на тези защитени клиенти и да предотвратят прекъсвания на връзката, дори по време на извънредна ситуация, свързана с газа.

По време обаче на енергийната криза от 2022 г. и след приемането на Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета от 5 август 2022 г. относно координирани мерки за намаляване на търсенето на газ, значението на доброволното намаляване на търсенето от всички сектори се увеличи.

Поради това с член 24 от Регламента се въвежда възможността държавите — членки на ЕС, да предприемат мерки за намаляване на несъщественото потребление на защитените клиенти, при условие че тези клиенти не се определят като уязвими

потребители, както е определено в член 3, параграф 3 от Директива 2009/73/ЕО относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ.

Основни констатации: На 12 май 2023 г. Комисията разпространи въпросник до членовете на Координационната група по природния газ, като поиска от тях, наред с друго, обратна информация относно разпоредбите, свързани с несъщественото потребление на защитените клиенти, и относно допълнителните предпазни мерки за осигуряване на трансгранични газови потоци. Резултатите от това са:

- Няколко държави — членки на ЕС, посочиха, че смятат този по-гъвкав подход към концепцията за защитени клиенти за полезен, тъй като би могъл например да освободи обеми за критични отрасли с относително малко въздействие върху домакинствата (чрез леко намаляване на термостата например).
- Някои държави — членки на ЕС, посочиха, че тази разпоредба е трудна за прилагане на практика, тъй като е предизвикателство да се наблюдава несъщественото потребление на защитени клиенти на негодишна основа.

Заклучение: Комисията заключава, че концепцията за несъществено потребление на защитени клиенти е полезна концепция в контекста на текущи или бъдещи усилия за намаляване на търсенето.

3. Предпазни мерки за трансграничните газови потоци (член 25 от Регламента)

Член 12, параграф 5, буква а) от Регламента за сигурността на доставките на газ гласи, че държавите — членки на ЕС, не могат неоправдано да ограничават трансграничните газови потоци. Приключването на процедурата за това обаче може да отнеме до една седмица, в резултат на което по време на криза трансграничните потоци могат да бъдат неоправдано спрени.

Поради това с член 25 от Регламента се въвеждат допълнителни предпазни мерки за осигуряване на трансгранични газови потоци, с което на Комисията се дава възможност да задължи въпросните държави — членки на ЕС, да променят незабавно действията си.

Основни констатации: Определената в член 12 от Регламент (ЕС) 2017/1938 извънредна ситуация никога не е била обявявана и следователно тази разпоредба не е била изпитана. В горепосочения въпросник членовете на Координационната група по природния газ бяха поканени да представят все пак становищата си по въпроса. Техните отговори може да бъдат категоризирани по следния начин.

	Разглеждат положително член 25	Член 12, параграф 5 вече следва да се спазва	Не е в полза на нови предпазни мерки
Честота	10—18 (55 %)	3—18 (17 %)	5—18 (28 %)
Аргументация	- Респондентите оцениха положително добавената сигурност. - Солидарността е от решаващо значение по време на криза.	- Член 12, параграф 5 вече се счита за правно обвързващ. - Член 12, параграф 5 следва да се спазва, дори и без допълнителни предпазни мерки.	- Породени опасения за възможността за запазване на разпоредбите за неопределено време. - Държавите — членки на ЕС, следва да могат да защитят позицията си.

Отговорите на този въпросник показват, че повечето респонденти смятат предпазните мерки за трансграничните газови потоци за полезни или защото виждат ползата от новите разпоредби на член 25 от Регламента, или защото считат, че член 12, параграф 5 от Регламента за сигурността на доставките на газ вече трябва да се спазва по всяко време.

Заключение: Комисията стига до заключението, че е важно да се работи за запазване на предпазните мерки за трансграничните газови потоци, както и за по-кратка процедура, с цел да се направи опит за гарантиране на трансграничните потоци по време на криза.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Общо състояние на доставките на газ за Съюза

След началото на руското нашествие в Украйна, Европа постигна безпрецедентна промяна в енергийния сектор. Поддържането на добро снабдяване на газовия пазар на ЕС въпреки загубата на големи количества от дела на потоците от Русия (- 70 милиарда кубически метра (млрд. m³) през 2022 г.) беше възможно благодарение на увеличените доставки на ВПГ (+ 50 млрд. m³ през 2022 г.), на вноса по газопроводи от партньори, различни от руските, и на намаляване на търсенето на газ (- 58 млрд. m³ през 2022 г.), което улесни тазгодишното исторически високо запълване на хранилищата, с което още през август се изпълни изискването от 90 %, определено от Регламента за съхранението¹⁸.

Тази промяна стана възможна благодарение на успешното прилагане на мерки от страна на ЕС и неговите държави членки във всички ключови области на енергийната политика, включително енергийната платформа на ЕС, политиката за запълване на хранилищата на равнището на ЕС, намаляването на търсенето на газ, намаляването на върховото потребление на електроенергия, по-бързо разгръщане на възобновяеми енергийни източници и целенасочени модернизации на инфраструктурата (+25 млрд. m³ нов капацитет за регазификация с ВПГ).

Състоянието на газовия баланс се подобри значително в сравнение с 2022 г., когато цените на газа се покачиха до безпрецедентни нива над 300 евро/MWh. Войната обаче не е приключила и цените на газа все още остават по-високи и по-нестабилни отпреди лятото на 2021 г., когато Русия започна да използва газовия сектор като оръжие. С продължаващото положително въздействие на мерките в областта на политиката от 2022 г., свързани с енергийната платформа на ЕС, намаляването на търсенето, удължено до март 2024 г., и постигането на целите за запълване на хранилищата, перспективите за предстоящата зима са по-положителни като цяло, отколкото бяха през зимата на 2022—2023 г. Въпреки това остават значителни рискове за сигурността на доставките на газ за ЕС, като например: пълно и внезапно спиране на руския внос, инциденти с инфраструктурата, неблагоприятни метеорологични условия, нарастващо търсене на газ в Европа или другаде, създаващо съперничество за товарни кораби с ВПГ, по-голямо използване на газ за производство на електроенергия в резултат на суши или непланирани прекъсвания на работата на ядрени инсталации. Това са всички рискови фактори, които, особено ако се проявят по едно и също време, могат да ограничат пазарите и отново да окажат натиск върху цените.

Освен това положителната перспектива за зимата на 2023—2024 г. зависи от запазването на енергийния баланс, постигнат през миналата година благодарение на

¹⁸ Регламент (ЕС) 2022/1032 на Европейския парламент и на Съвета от 29 юни 2022 г. за изменение на регламенти (ЕС) 2017/1938 и (ЕО) № 715/2009 във връзка със съхранението на газ (текст от значение за ЕИП).

усилията и мерките в областта на политиката, въведени от държавите — членки на ЕС. Ако влошаването на газовия баланс е придружено от някои от горепосочените рискове, може да се наруши сигурността на доставките за ЕС. Поради това е необходима постоянна бдителност и внимателно наблюдение на пазара. ЕС трябва да бъде подготвен за най-лошите сценарии.

Становище на Комисията относно продължаване на срока на действие на Регламента

Въз основа на основните констатации от първите месеци на прилагане на Регламента, както е посочено в настоящия доклад, Комисията счита, че неговите разпоредби са изиграли важна роля за приноса за стабилизиране на газовия пазар и осигуряването на адекватни доставки на газ за ЕС, и че Регламентът е важна част от инструментариума на ЕС за сигурността на доставките на газ.

Предвид все още съществуващите горепосочени рискове, интереса на участниците на пазара и потенциала за ползи от механизма за съвместно закупуване и солидарност, Комисията обмисля дали да предложи удължаване на някои или на всички мерки от Регламента и как някои от мерките в него да може да бъдат интегрирани по структуриран начин.

За тази цел преразгледаният Регламент за газа (Регламент (ЕО) № 2009/715) (Пакетът за пазарите на водород и декарбонизиран газ) беше определен като подходящ правен акт за интегриране на някои аспекти на механизма за съвместно закупуване и механизма за солидарност (въз основа на констатациите и извлечените поуки при прилагането на Регламента). Понастоящем съзаконодателите разглеждат този въпрос.